

Budući da smo mi Hrvati katolici na jugoistočnoj periferiji Evrope. naše oči moraju biti skrenute prema Zapadu. Na Zapadu, bio on kakav mu drago, ipak ćemo naći više duhovnosti nego što bi nam je pružio cijeli bizantinsko-azijski Istok zajedno.

Miroslav Grdan.

Carbone (Sac. Caesar, Sacrae Theologiae ac Eloquentiae Professor). **Circulus philosophicus seu obiectionum cumulata collectio iuxta methodum scholasticam.** Vol. IV. Psychologia. 1938, pag. VIII-888. Lib. It. 30.— Casa Editrice Marietti, Via Legnano, 23 — Torino (Italia).

Marni sakupljač a djelomično i sastavljač filozofskih objeacija, Caesare Carbone, daje nam u ovoj knjizi objeacije koje obuhvaćaju psihologiju. Kolikogod je ovakav rad s naučnog strogog gledišta nezahvalan, jer ne pruža nikakvog sistematskog obrazlaganja i utvrđivanja gradiva, toliko je s praktične strane neobično koristan. Zasluga je pisca upravo u tome što se je odlučio na ovaj, može se reći donekle fastidiozan ali ipak jedinstven rad, da naime u formi objeacija pređe cjelokupnu filozofiju. Koliko nam je poznato ovakve opsežne zbirke objeacija dosad uopće nismo imali. Cilj djela nije izravno utvrđivati filozofske zasade, nego izložiti samo prigovore, a zatim ih pobiti i konačno prema potrebi rastumačiti. Pisac izbjegava suvišnosti i osvrće se, bar uglavnom, samo na ozbiljne prigovore. Drago nam je napomenuti, da autor zastupa autentičnu Tominu nauku, vodeći uostalom računa o suvremenom filozofskom razvitku.

Ako se uzme u obzir, da se većina suvremenih filozofskih prigovora kreće upravo na području psihologije, lako je ocijeniti korist djela, koje se na te prigovore osvrće i jasno ih rješava. Istina, pisac je ostao pretežno u racionalnoj psihologiji, ali prigovori i odgovori koje on iznosi dodiruju, barem indirektno, i rezultate eksperimentalne psihologije. Time dakako ne velimo da izravno diskutiranje i nekih problema iz ove posljednje (napose u vezi s psihologijom religije) ne bi bilo poželjno. No pisac je očito ne samo u pojedinostima, nego i u cjelini mislio na ono što u uvodu veli: *Quidquid praecipies, esto brevis...* Blizu devetsto stranica to je za jedan svezak dosta.

Knjiga je namijenjena u prvom redu studentima, ali će nesumnjivo i mnogome profesoru, pri organiziranju disputa, prikratiti posao i uštedjeti mnogo vremena.

D. G.

Lazar Rüssel: Odgoj savjesti po nauci sv. Ivana Krizostoma. Zagreb 1941. 8°. Strana 87, cij. Kuna 30.—.

Savjest je praktični sud uma našega o čudorednoj vrijednosti konkretnoga čina. Savjest treba da je istinita i sigurna. Istinita je kad sudi o stvari odnosno činu onako, kakav je on u sebi. A sigurna je kad postavlja sud bez straha, da bi mogao biti kriv.

Savjest je prva i najbliža norma za prosuđivanje ljudskih čina. Ona je pravilo, koje određuje, da li je neki čin dobar i prema tome dopušten, ili je zao i zato nedopušten. Ona zapovijeda što i kada imamo činiti; ona zabranjuje pojedine čine i radi toga smo ih dužni propustiti. Svaki, dakle, čin u našem životu; sve, što poduzimamo u našem praktičnom radu, treba da najprije podnese kritiku naše savjesti. Tek nakon kri-

tike savjesti postaju čini dopušteni odnosno nedopušteni. Tada ih takav smije kao dobre činiti, ili ih pak treba kao zle propustiti. Zato je od nedogledne važnosti za svakoga pojedinoga čovjeka da si odgoji savjest što bolje.

Dr Rössel razvija nauku o savjesti prema nauci sv. Ivana Krizostoma. Za dublje razumijevanje nauke sv. Ivana Krizostoma spominje u uvodu život i djela njegova, karakter sredine i vremena, u kojem je djelovao. Važan su gfaktor i izvori, iz kojih je crpao svoju nauku.

Moralisti razlikuju savjest u običnom značenju riječi — to je sineideza, i u širem značenju — sintereza. I sv. Ivan poznaje stvarnu razliku među njima, ali se za obje služi nazivom *συνείδησις*, S pitanjem je savjesti u uskoj vezi pitanje slobodne volje, a s pitanjem slobodne volje djelovanje milosti Božje. O svim je tim pitanjima govor u disertaciji. Ideal je odgoja savjesti: čista i mirna savjest.

U pitanju odgoja savjesti postoje dva smjera: intelektualistički i psihološki. Dok je srednji vijek više pažnje posvećivao ulogi uma, moderna škola naglašuje više važnost doživljaja i čuvstava. Zanimivo je, da se u nauci sv. Ivana nalazi mnogo elemenata, na kojima je izgrađena današnja psihološka škola. Već je sv. Ivanu dobro poznat neizravni odgoj savjesti, koji sastoji u odvrćanju od grijeha i u oduševljenju za kreposti. U bezbrojnim zgodama upozorenje na pogubne posljedice grijeha, ali u isto vrijeme i na značajne odlike kreposna života.

Posebni je dio u radnji posvećen izravnom odgoju savjesti. Naravno su sredstva: čitanje i produbljivanje Sv. Pisma, tišina i samoća, upoznavanje samoga sebe, problem trpljenja i žalosti, obitelj i utjecaj društvenih običaja. Nadnaravna su sredstva: molitva, ispitivanje savjesti, skrušenost i pokora, sv. Pričest i caritas Christi.

Najveći i najjači motiv, koji sv. Ivan pruža svojim slušačima, jest ljubav prema Isusu Kristu. Ona je trajan i stalan princip, koji će neprestano utjecati na savjest. Iz nje će savjest stalno crpsti rasvjetljenje za upoznavanje čudorednih principa i njihove primjene, ali također i snagu da živi po tim principima.

Radnja je dokazom marljivoga i solidnoga rada. Sigurno je, da je tema bila najzahvalnija samomu piscu, koji je kod obradbe proučio svu moralnu nauku sv. Ivana Krizostoma i time znatno proširio svoje teološko znanje, a bit će zahvalna i svakomu drugomu, tko god s pažnjom pročita ovu disertaciju.

Dr J. Penić

Dr. O. Ante Crnica: Kanonsko pravo Katoličke Crkve. Sv. 2. Osnovno i stvarno pravo. Ulomak 2. Redovničko i laičko pravo. Šibenik 1941. Tiskara »Kačić«. Knjiga 10. u izdanju Bogoslovne biblioteke, koju izdaje Franjev. visoka bogoslov. škola u Makarskoj. Str. XI — 305. Cijena Kn 75.—.

Nije davno izišao iz tiska prvi ulomak 2. sv. velikog djela o. Crnice: Kanonsko pravo Katoličke Crkve, koji radi o hierarhiji kat. Crkve, a već imamo i 2. ulomak, koji obrađuje redovničko i laičko pravo.

Nepotrebno je mnogo govoriti o ovom djelu. Ono ima sve odlike prijašnjih djela učenog pisca. Može se istaknuti, da je naročito dobro, da je ovaj ulomak izdan posebno, jer može lakše poslužiti svima, kojima